

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ОБ'ЄКТУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ХАЛІЗОВ Дмитро Вікторович - аспірант Київського університету інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

УДК: 349.6:631.11 (477)

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2024.1.55>

У статті досліджено поняття, зміст та особливості раціонального використання і охорони земель фермерських господарств як важливого об'єкта адміністративно-правового забезпечення. Автором здійснено теоретичний аналіз правової природи земель фермерських господарств, їхнього місця у системі земельних відносин України, а також окреслено ключові проблеми та напрями вдосконалення державного управління у сфері охорони земель. Визначено, що раціональне використання земельних ресурсів є не лише економічною категорією, а й важливим елементом реалізації екологічної політики держави, що передбачає збалансоване поєднання господарської діяльності із вимогами охорони довкілля. Розкрито адміністративно-правові засади забезпечення раціонального землекористування, які охоплюють дозвільну діяльність, систему державного моніторингу, контроль, відповідальність за порушення земельного законодавства, а також стимулюючі механізми. Особливу увагу приділено ролі центральних органів виконавчої влади, місцевих органів самоврядування та фермерських господарств як суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері використання та охорони земель.

З'ясовано, що у сучасних умовах, зокрема під час воєнного стану, питання правового забезпечення охорони земель фермерських господарств набуває нового змісту, адже постає необхідність у системній оцінці пошкоджених територій, проведенні рекультивацийних заходів та відновленні екологічного потенціалу земель. Запропоновано напрями вдосконалення адміністративно-правових механізмів управління земельними

ресурсами, зокрема шляхом цифровізації обліку, підвищення прозорості контролю та впровадження екологічних стимулів для фермерів. Результати дослідження мають практичне значення для удосконалення державної політики у сфері раціонального землекористування, розробки нових інструментів правового регулювання та підвищення ефективності адміністративного контролю за дотриманням вимог земельного законодавства.

Ключові слова: раціональне використання земель, охорона земель, фермерське господарство, адміністративно-правове забезпечення, земельне законодавство, державний контроль, екологічна безпека, сталий розвиток.

Постановка проблеми

Сучасний стан земельних ресурсів України характеризується значним навантаженням на сільськогосподарські угіддя, що зумовлено як інтенсивним використанням земель, так і недостатнім рівнем правового контролю за їх охороною. Особливої актуальності набуває питання раціонального використання та охорони земель фермерських господарств, які становлять основу аграрного сектору економіки та забезпечують продовольчу безпеку держави.

Фермерські господарства, здійснюючи виробничу діяльність, часто стикаються з низкою проблем - від деградації ґрунтів і порушення сівозмін до недосконалості правових механізмів регулювання землекористування. Наявна система державного управління у сфері земельних відносин потребує

подальшого вдосконалення, оскільки чинні норми адміністративного права не завжди забезпечують ефективну реалізацію державної політики у сфері охорони земель. Крім того, в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення держави постає необхідність переосмислення ролі адміністративно-правових інструментів у відновленні пошкоджених земель, проведенні рекультивацийних робіт, а також у формуванні нової системи екологічної безпеки сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання раціонального використання та охорони земель фермерських господарств нині перебуває у центрі уваги вітчизняних правознавців, економістів і фахівців у сфері державного управління. У науковій літературі наголошується, що земля є не лише базовим засобом виробництва, але й складним екологічним ресурсом, який потребує чіткої правової регламентації та ефективного адміністративного контролю. Значний внесок у розвиток правової доктрини зробили такі українські науковці, як А. М. Куліш, Г. В. Демешко, М. В. Шульга, А. Г. Мартин, які досліджували адміністративно-правові засади управління земельними ресурсами, механізми державного контролю у сфері землекористування, а також правові гарантії екологічної безпеки. У працях І. М. Ковальчук, Р. В. Яковенка, В. В. Гайдука розкрито взаємозв'язок між екологічною політикою держави та правовими інструментами охорони земель, зокрема у частині регулювання діяльності фермерських господарств. Дослідження останніх років висвітлюють нові підходи до формування державної політики у сфері землекористування в умовах децентралізації. Зокрема, у працях В. М. Пархоменка та О. Л. Хом'яка підкреслюється роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні раціонального використання земель, розвитку механізмів адміністративного нагляду та запровадженні системи екологічних стимулів для фермерів.

Варто також відзначити роботи Т. Є. Карабана та Л. О. Романової, які аналізують проблеми деградації ґрунтів і пропону-

ють удосконалення правових механізмів рекультивації земель, а також дослідження Н. М. Підпригори, присвячені питанням гармонізації земельного законодавства України з європейськими екологічними стандартами. Попри вагомі наукові здобутки, залишаються недостатньо розробленими питання щодо практичної реалізації адміністративно-правових норм у сфері фермерського землекористування, системи контролю за дотриманням правил охорони земель та ефективності державних стимулів екологічного господарювання. Недостатньо також досліджено вплив воєнного стану на правовий режим земель фермерських господарств, а також специфіку адміністративно-правового забезпечення їх відновлення після бойових дій.

Таким чином, узагальнення наукових підходів дозволяє зробити висновок, що питання адміністративно-правового забезпечення раціонального використання та охорони земель фермерських господарств потребує подальшого системного осмислення, розроблення нових нормативних підходів і посилення практичної ефективності державної політики у цій сфері.

Метою статті є комплексне дослідження теоретичних і практичних засад раціонального використання та охорони земель фермерських господарств як об'єкта адміністративно-правового забезпечення, а також визначення основних напрямів удосконалення державної політики у цій сфері.

Виклад основного матеріалу

Раціональне використання та охорона земель фермерських господарств є одним із найважливіших напрямів державної політики у сфері управління природними ресурсами, що безпосередньо впливає на екологічну, економічну та продовольчу безпеку України. Земельні ресурси виступають не лише матеріальною основою сільськогосподарського виробництва, а й елементом стратегічного потенціалу держави, оскільки формують підґрунтя сталого розвитку сільських територій, забезпечують зайнятість населення, сприяють формуванню конкурентоспроможного фермерського сектору.

У сучасних умовах трансформації економічних відносин і зростання антропогенного навантаження на довкілля питання раціонального землекористування набуває виняткової актуальності, адже неефективне використання земель призводить до деградації ґрунтів, зниження їх родючості, втрати біорізноманіття та зменшення продуктивності аграрного виробництва.

Особливе значення у цьому контексті належить фермерським господарствам, які є однією з ключових форм ведення сільськогосподарської діяльності в Україні. Вони відіграють вагомий роль у забезпеченні продовольчої стабільності, розвитку місцевих громад та формуванні екологічно збалансованої моделі аграрного виробництва. Водночас діяльність фермерських господарств безпосередньо пов'язана з використанням земельних ділянок, що зумовлює потребу у створенні дієвих адміністративно-правових механізмів контролю та регулювання. Сучасна система управління земельними ресурсами повинна бути спрямована не лише на забезпечення права власності чи користування землею, але й на стимулювання дбайливого ставлення до неї, впровадження екологічних технологій обробітку, запобігання виснаженню ґрунтів і відновлення їх природної родючості.

В Україні сформована достатньо розгалужена нормативно-правова база у сфері землекористування, проте на практиці існують проблеми з її реалізацією, що проявляються у недостатньому контролі з боку державних органів, недосконалості процедур моніторингу, відсутності дієвих стимулів для суб'єктів господарювання щодо впровадження екологічно орієнтованих методів обробітку землі. Зазначене свідчить про потребу в оновленні адміністративно-правових підходів до регулювання використання та охорони земель, особливо у секторі фермерських господарств, де ефективність управлінських рішень безпосередньо залежить від поєднання економічних інтересів і екологічних пріоритетів. У сучасних умовах воєнного стану питання раціонального використання земель набуває нового виміру. Військові дії, руйнування інфраструктури, мінування територій та забруднення ґрун-

тів створюють додаткові виклики у сфері земельних відносин [1, с. 87]. Тому особливої актуальності набуває створення комплексної системи адміністративно-правового забезпечення, спрямованої на відновлення пошкоджених земель, здійснення рекультиваційних робіт, фіксацію завданої шкоди та забезпечення належного контролю за подальшим використанням земельних ресурсів. Відтак, проблема ефективного державного управління у сфері землекористування має не лише економічне, а й безпекове та соціальне значення. Актуальність дослідження зумовлена також необхідністю гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами сталого розвитку, які передбачають баланс між продуктивністю аграрного сектору та охороною навколишнього природного середовища. Для України, яка обрала курс на європейську інтеграцію, важливо сформувані сучасну модель адміністративно-правового регулювання землекористування, що базується на принципах ефективності, прозорості, екологічної відповідальності та громадського контролю.

Землі фермерських господарств посідають важливе місце у системі земельних ресурсів України, оскільки вони є основою розвитку аграрного сектору, забезпечення продовольчої безпеки, формування місцевих економік і збереження природного потенціалу сільських територій [2, с. 46]. Згідно із Земельним кодексом України, це землі сільськогосподарського призначення, які надаються громадянам для ведення фермерського господарства з метою виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації. Такі землі мають не лише економічне значення, а й глибокий соціальний та екологічний зміст, оскільки їх раціональне використання сприяє підвищенню рівня життя сільського населення, зміцненню продовольчої незалежності держави та охороні довкілля. Правова природа земель фермерських господарств визначається їхнім особливим місцем у системі земельних відносин [3]. Вони виступають об'єктом права власності або користування, проте відносини, що виникають у процесі їх набуття, використання й охорони, належать до сфери публічно-правового регулювання

[1, с. 89]. Це означає, що держава здійснює організаційний, контрольний та наглядовий вплив на порядок користування цими землями з метою забезпечення дотримання вимог законодавства, збереження родючості ґрунтів і попередження негативних екологічних наслідків. У цьому контексті адміністративно-правове забезпечення набуває ключового значення, адже саме воно визначає процедури надання земельних ділянок, встановлення правового режиму користування, ведення державного земельного кадастру, здійснення моніторингу та контролю.

Фермерське господарство як особлива організаційно-правова форма господарювання базується на поєднанні права приватної ініціативи та державного нагляду за дотриманням вимог екологічного та земельного законодавства. Закон України «Про фермерське господарство» закріплює право громадян створювати фермерські господарства на добровільних засадах і використовувати землю на правах власності або оренди. Водночас таке право супроводжується обов'язком забезпечення цільового використання земель, підтримання екологічної рівноваги, недопущення виснаження природних ресурсів. Саме через адміністративно-правові механізми реалізується баланс між господарською свободою та державним контролем, що є необхідною умовою сталого розвитку аграрного сектора. Землі фермерських господарств мають подвійний характер: вони є водночас економічним активом, що приносить дохід, і природним ресурсом, який потребує охорони. З одного боку, земля виступає виробничим засобом, що визначає конкурентоспроможність господарства та його економічну стійкість [4, с. 269]. З іншого - вона є частиною екологічної системи, на яку впливають сільськогосподарські процеси. Саме тому управління такими землями вимагає дотримання принципів раціональності, екологічної збалансованості та правової визначеності. Будь-яке відхилення від цих принципів може призвести до негативних екологічних наслідків, зниження продуктивності ґрунтів та порушення прав інших суб'єктів земельних відносин. Адміністративно-правова природа регулювання

земель фермерських господарств проявляється у встановленні обов'язкових правил поведінки для суб'єктів землекористування, здійсненні державного контролю за дотриманням земельного законодавства, застосуванні заходів адміністративного впливу у разі його порушення, а також у створенні системи стимулів для екологічно доцільного господарювання [3]. Органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та спеціально уповноважені структури (зокрема Державна служба з питань геодезії, картографії та кадастру, Державна екологічна інспекція) здійснюють комплекс повноважень, спрямованих на забезпечення дотримання режиму використання земель фермерських господарств.

Окремої уваги заслуговує правовий аспект формування земель фермерських господарств. Надання земельних ділянок громадянам для ведення фермерського господарства здійснюється на конкурсних засадах, з дотриманням вимог Земельного кодексу, рішень органів місцевого самоврядування та затвердженої землевпорядної документації. При цьому право власності або оренди на землю супроводжується обов'язком її ефективного використання відповідно до цільового призначення [5, с. 27]. Таким чином, у системі правового регулювання земель фермерських господарств поєднуються норми приватного права (щодо власності та користування) і публічного (щодо контролю, охорони та управління). Землі фермерських господарств становлять основу сталого розвитку сільських територій, адже саме фермери є носіями відповідального землекористування, здатного поєднувати економічні результати з екологічною відповідальністю. Тому формування дієвої системи адміністративно-правового забезпечення у сфері фермерського землекористування є важливою умовою зміцнення державної земельної політики, підвищення ефективності аграрного сектора та забезпечення міжпоколінної справедливості у використанні природних ресурсів.

Таким чином, поняття та правова природа земель фермерських господарств розкриваються через їх багатофункціональ-

ність, стратегічне значення для економіки і довкілля, а також через необхідність поєднання правових, управлінських та екологічних інструментів для забезпечення їх раціонального використання і належної охорони.

У сучасних умовах діяльність фермерських господарств тісно пов'язана з потребою відновлення та збереження родючості ґрунтів, запобігання ерозійним процесам, забрудненню земель хімічними речовинами та надмірному виснаженню сільськогосподарських угідь. Раціональне використання землі означає дотримання встановленого законодавством цільового призначення земельних ділянок, запровадження науково обґрунтованих сівозмін, використання природоохоронних технологій обробітку, а також проведення постійного моніторингу стану ґрунтів. Такий підхід дає змогу поєднати виробничі інтереси фермерів із потребами збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. Правові засади раціонального використання земель визначаються системою нормативно-правових актів, серед яких провідне місце посідають Земельний кодекс України, Закон України «Про охорону земель», Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», а також підзаконні акти Кабінету Міністрів України, що регулюють порядок здійснення моніторингу, ведення земельного кадастру, проведення землеустрою та агрохімічної паспортизації угідь. Відповідно до цих документів держава встановлює правові гарантії належного використання земель, визначає межі допустимого господарського навантаження на природне середовище та закріплює відповідальність за порушення режиму землекористування.

Правова визначеність режиму землекористування означає чітке закріплення прав і обов'язків землевласників і землекористувачів, прозорість процедур надання земельних ділянок, можливість громадського контролю за їх використанням, а також стабільність правового статусу фермерських земель. Здійснення ефективного контролю вимагає чіткого розмежування повноважень між центральними та місцевими органами влади, забезпечення відкритості кадастрових даних і регулярного прове-

дення державних перевірок з метою недопущення самовільного зайняття земель або їх нецільового використання. Особливу увагу необхідно приділити ролі держави у регулюванні та стимулюванні раціонального землекористування. Сучасна державна політика має бути спрямована на формування системи екологічних стандартів, створення умов для запровадження добровільної сертифікації екологічно чистого виробництва, підтримку фермерів, які застосовують природоохоронні методи господарювання, та запровадження системи державного моніторингу, що забезпечує своєчасне виявлення порушень і оперативне реагування. Важливим напрямом розвитку є цифровізація земельних відносин, що дозволяє автоматизувати облік земель, відстежувати їх стан та забезпечувати прозорість усіх процедур.

Таким чином, раціональне використання земель фермерських господарств є багатовимірним явищем, яке охоплює економічні, правові, екологічні та управлінські аспекти. Воно базується на поєднанні науково обґрунтованих агротехнічних заходів, ефективного правового регулювання та активної ролі держави у забезпеченні збалансованого використання земельних ресурсів. Формування системи раціонального землекористування у фермерських господарствах є не лише вимогою часу, а й стратегічним завданням для зміцнення екологічної безпеки, продовольчої незалежності та сталого розвитку України.

Тим саме є адміністративно-правове забезпечення охорони земель фермерських господарств є складовою частиною державної політики у сфері раціонального використання природних ресурсів і сталого розвитку сільського господарства. Його сутність полягає у створенні системи правових, організаційних та контрольних механізмів, спрямованих на запобігання деградації земель, збереження їх родючості, відновлення екологічного балансу та забезпечення ефективного державного управління у земельній сфері. Охорона земель є обов'язком не лише держави, а й усіх суб'єктів господарювання, зокрема фермерів, які повинні дотримуватися встановлених вимог і правил землекористування, враховуючи екологічні та со-

ціальні пріоритети. Система адміністративно-правового забезпечення охорони земель фермерських господарств охоплює низку взаємопов'язаних елементів: правове регулювання, організаційно-управлінські заходи, державний нагляд і контроль, а також відповідальність за порушення земельного законодавства. Ключову роль у цьому процесі відіграють центральні органи виконавчої влади, до яких належать Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, а також Державна екологічна інспекція. Ці органи забезпечують реалізацію державної політики у сфері землекористування, здійснюють координацію міжвідомчих дій, проводять моніторинг стану земель, розробляють нормативно-правові акти та здійснюють контроль за дотриманням вимог законодавства [6]. Важливу роль у системі адміністративно-правового регулювання відіграють органи місцевого самоврядування, які безпосередньо реалізують політику охорони земель на місцях. Вони ухвалюють рішення щодо розпорядження земельними ділянками комунальної власності, погоджують проекти землеустрою, здійснюють облік земель, контролюють виконання вимог екологічної безпеки та забезпечують участь громад у процесах планування використання земельних ресурсів. Залучення місцевих рад до реалізації програм екологічного спрямування є важливим чинником децентралізації системи управління земельними відносинами. Охорона земель фермерських господарств передбачає впровадження цілого комплексу заходів, серед яких особливе значення мають дозвільні процедури, державна реєстрація земельних ділянок, проведення перевірок дотримання режиму землекористування, а також організація моніторингу та агрохімічного обстеження. Дозвільна система виконує профілактичну функцію, забезпечуючи попередження порушень ще до моменту початку господарської діяльності. Контрольна діяльність спрямована на виявлення фактів нецільового використання земель, засмічення територій, порушення сівозмін та інших

екологічних норм. У разі встановлення порушень передбачено застосування адміністративних стягнень, зокрема штрафів, припинення права користування землею чи примусового відновлення стану земельної ділянки.

Водночас адміністративно-правове забезпечення має не лише каральний, але й стимулюючий характер. Держава впроваджує різні форми підтримки фермерів, які дотримуються вимог екологічної безпеки, використовують природоощадні технології, впроваджують органічне виробництво чи здійснюють рекультивацію пошкоджених земель. Такі заходи можуть реалізовуватися через систему грантів, пільгового кредитування, податкових знижок, державних програм розвитку сільських територій та екологічних ініціатив. Поєднання контролю та стимулювання створює комплексну модель адміністративно-правового регулювання, у якій забезпечується не лише виконання обов'язків, а й формування екологічної свідомості землекористувачів [7, с. 161]. Особливої уваги потребує питання охорони земель фермерських господарств в умовах воєнного стану. Збройна агресія призвела до масштабних руйнувань аграрної інфраструктури, забруднення ґрунтів вибухонебезпечними предметами, нафтопродуктами та важкими металами. У цих умовах охорона земель набуває стратегічного характеру, адже йдеться не лише про збереження природного ресурсу, а й про відновлення продовольчої безпеки держави. Адміністративно-правові заходи повинні забезпечити фіксацію завданої шкоди, проведення обліку знищених або забруднених територій, створення державного реєстру пошкоджених земель, а також розроблення механізмів компенсації збитків землекористувачам. Держава має координувати зусилля органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, наукових установ та міжнародних партнерів для реалізації програм рекультивації та відновлення земельного потенціалу.

Відновлення та охорона земель після бойових дій повинні супроводжуватися належним адміністративно-правовим контролем. До таких заходів належить проведення екологічної оцінки стану земель, моніто-

ринг рівня забруднення, запровадження обмежень на використання певних ділянок до моменту їх відновлення, а також здійснення інформаційного супроводу для фермерських господарств щодо правил безпечного землекористування. Надзвичайно важливим напрямом є створення електронної системи управління земельними ресурсами, що дозволить забезпечити відкритість даних, прозорість контролю і запобігання корупційним ризикам у сфері землекористування.

Висновки

Підбиваючи підсумки розглянутого та констатованого, можемо виокремити наступні особливості раціонального використання і охорони земель фермерських господарств як об'єкту адміністративно-правового забезпечення: є специфічною вузькопрофільною сферою суспільних відносин, обумовлених соціально-економічною потребою створення і функціонування фермерських господарств, гарантуванням використання землі як стратегічного національного ресурсу, гарантуванням екологічної стабільності та забезпеченням родючості ґрунтів, полягають у необхідності дотримання принципів стійкого землеробства, які включають збереження природного потенціалу ґрунтів, мінімізацію шкідливого впливу на довкілля та впровадження екологічно безпечних методів обробітку, регламентуються нормами адміністративного права, що полягає у формуванні та реалізації механізмів, спрямованих на забезпечення раціонального землекористування, захист ґрунтів, відновлення родючості та охорону екосистем, зокрема встановлення обмежень щодо використання земельних ділянок, визначення умов ведення сільськогосподарської діяльності, включаючи сівозміни, використання органічних добрив тощо, підтримка фермерів, які впроваджують інноваційні технології виробництва, спрямовані на зменшення виснаження ґрунтів, запобігання ерозії та забруднення земель хімічними речовинами, забезпечуються державним контролем (моніторингом) в особі спеціально уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, які наділені компетенцією щодо перевірки дотримання правових приписів, видання

рекомендацій та застосування примусових заходів до порушників законодавства, діяльність з раціонального використання і охорони земель має на меті гарантування екологічної стабільності та збереження родючості ґрунтів, які зокрема поглинають дії із запобігання ерозії та деградації ґрунтів, забезпечення економічної стійкості, раціонального водокористування, планування землекористування.

Ґрунтуючись на виокремлених нами особливостях, пропонуємо авторський підхід до розуміння раціонального використання і охорони земель фермерських господарств як об'єкту адміністративно-правового регулювання, а саме: суспільні відносини, урегульовані нормами адміністративного права, що виникають у сфері організації діяльності фермерських господарств, як специфічної форми підприємницької діяльності, на земельних ділянках, як уособлення національного стратегічно важливого ресурсу, при безумовному гарантуванні екологічної стабільності та збереження родючості ґрунтів, що має забезпечувати постійний баланс між економічними, екологічними та соціальними інтересами.

Водночас будь-яка діяльність може бути охарактеризована своїм сутнісним значенням, мати чіткі структуровані завдання та при її реалізації ґрунтуватися на певних основах, тобто у правовому розумінні – принципах, що цілком обґрунтовано та послідовно становить подальший предмет розгляду.

Література

1. Губський С. М. Стан правового регулювання праці працівників фермерських господарств. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип. 1 (16), т. 3. С. 86-90. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/dca10a18-1044-4dc4-92c4-d52e0d741bcf>.

2. Бригадир І. В. Щодо реформування земельних відносин в АПК: окремі проблеми оформлення земель фермерських господарств. Актуальні проблеми соціального права. Львів, 2017. Вип. 5. Українська правнича наука: основні тенденції розвитку в умовах євроінтеграції: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10 листоп.

2017 р. С. 46-48. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/26765707-324d-4408-97b2-7eecdada5b8b>.

3. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

4. Еколого-економічне забезпечення раціонального використання земельних ресурсів / Ю. Д. Білик та ін. Екологія, іхтіологія та аквакультура. 2014. № 88. С. 269-274

5. Дмитренко С. М. Межі самоврядного контролю у сфері земельних відносин. Людина, суспільство, держава: актуальні питання правового регулювання взаємодії: тези доповідей учасників науково-практичної конференції, 10 груд. 2020 р. Київ, 2020. С. 25-27. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20201210a/article/view/dmytrenko.

6. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Офіційний сайт. URL: <https://mepr.gov.ua>.

7. Дегтярьова С. В. До характеристики сутності та змісту державного регулювання в агропромисловій сфері. Юридичний бюлетень. 2019. Вип. 11, ч. 1. С. 160-166. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/a63a3883-c570-4bf6-9883-fea8b99d1e37>.

CONCEPT AND FEATURES OF RATIONAL USE AND PROTECTION OF FARMLAND AS AN OBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION

The article explores the concept, content, and features of the rational use and protection of farmland as an essential object of administrative and legal regulation. The author provides a theoretical analysis of the legal nature of agricultural land owned and used by farming enterprises, their role within the system of

land relations in Ukraine, and highlights the main issues and directions for improving state management in the field of land protection. It is emphasized that the rational use of land resources is not only an economic category but also a key element in the implementation of the state's environmental policy, which requires a balanced combination of economic activity and environmental protection. The study reveals the administrative and legal foundations of rational land use, including the system of permits, state monitoring, supervision, liability for land law violations, and incentive mechanisms for sustainable practices. Particular attention is paid to the role of central executive authorities, local self-government bodies, and farming enterprises as subjects of administrative and legal relations in the field of land use and protection.

It is determined that under the current conditions, especially during martial law, the issue of legal support for the protection of farmland acquires new relevance. There is a need for systematic assessment of damaged territories, land reclamation measures, and restoration of ecological potential. The article proposes ways to improve administrative and legal mechanisms for land resource management, including digitalization of land accounting, increasing transparency of state control, and introducing ecological incentives for farmers. The results of the study are of practical importance for the improvement of state policy on rational land use, the development of modern legal regulation tools, and the enhancement of administrative control efficiency in the field of land legislation compliance.

Keywords: *rational land use, land protection, farming enterprise, administrative and legal regulation, land legislation, state control, environmental safety, sustainable development.*